

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 9. De personis quæ censentur ad contrahendum iure inhabiles, ac
primo de minore,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

aut quoad certos aliquos euentus: in quorum numero ponuntur vxor, filii familias, Religiosi, minores 25. annis, prodigi & serui legales seu mancipia, de quibus iam dictum est in prima parte lib. 4. cum de elemosyna corporali: explicando à quibus ea fieri possent; cetera quæ videntur addenda persequemur in sequenti cap.

CAPVT IX.

De personis que censentur ad contrahendum iure inhabiles, ac primo de minore.

SVMMARIVM.

- 141 Qui dicantur minores: eorumque tres status, primus infantia, in quo per se nullo modo contrahere possunt: secundus, pupillaris ætatis.
- 142 In hoc possunt contrahere in suum commodum, non item in incommodum.
- 143 Tertius pubertatis, in quo quatenus contrahere quis possit.
- 144 Minoribus cum in suum incommodum celebrant contractum, succurri potest, tum per rescissionem contractus, tum per restitutionem in integrum.
- 145 Respectu cuiuscumque contractus concessum est minoribus privilegium restitutionis in integrum: & quamdiu ipsum duret.
- 146 Ei conuinctum est privilegium exceptionis: & qui us alius quam minoribus sit concessum: & quid operetur aduersus eum qui cum minore contraxit.
- 147 Modi quibus eidem succurritur.
- 148 Est minor rationis compos. possit obligare se homini per contractum: si tamen lex ei resistat, non potest valide, & in quibus casibus datur talis resistentia.
- 149 Extra eosdem casus, validos esse in consuetudine contractus initos à minoribus, donec destruantur per restitutionem in integrum.
- 150 Minor non potest ideo vti compensatione occulta, quod non valeat vti beneficio restitutionis in integrum.
- 151 Ludens credita pecunia, non tenetur eam solvere victori, si velit vti beneficio restitutionis in integrum.
- 152 Quatenus minor non liceat vti restitutione in integrum, & restitutus ad quid teneatur alteri.
- 153 De quibus possit, & de quibus non possit filius familias libere contrahere ac disponere.
- 154 Contractus filii familias celebrati sine autoritate patris, si non sint in huius, aut alterius præiudicium, validi sunt, etiam civiliter, nisi ille adhuc esset impubes.
- 155 Quatenus nequeat filius familias contractum mutui celebrare, aut vouere valide.
- 156 Quas suas operas possit filius familias locare, & alias à paterna domo discedere inuito patre.
- 157 Quando sint, vel non sint validae donationes factæ patri à filio, vel contra.
- 158 Quatenus valeant contractus ab vxore celebrati sine mariti consensu.
- 159 Quatenus Religiosus inhabilis sit ad valide contrahendum.
- 160 Quatenus prodigus.
- 161 Quatenus mancipium.
- 162 Quatenus Institor.
- 163 Quatenus Procurator.

141.

In iure is dicitur minor, qui 25. nondum completit annum: intra quod spatium temporis, tres constituuntur status illius. Primus est infantia, in quo careat vtu rationis, & ideo nequit contrahere, ne quidem consentiente tutore: itaut tutor ipse omnia illius administret per se. Secundus est pupillaris ætatis: quando proximus est pubertati, in quo statu masculi censentur esse vsque ad 14. annum & femina vsque ad 12. ad quod vsque tempus dicuntur impuberes, postea vero puberes. Porro masculus dicitur proximus pubertati ex communi sententia (pro qua plures citat Thom. Sanchez libro primo de matrimonio disputatione 51. num. 24.) peracto anno 10. cum dimidio: femina vero completo 9.

cum dimidio: etsi, vt ille addit ex Couarruua, nonnullisque alijs, satius est id relinquere prudentis arbitrio.

Sed quidquid sit, possunt pupilli in eo statu sine tutoris autoritate contrahere in suum commodum, non autem in incommodum suum. De quo textus est expressus initium tituli, De autoritate tutorum, Instituit. & in lege Pupillus, De acquirendo rerum dominio. Id quod iura statuerunt in fauorem illius ætatis: vt scilicet minoribus ætas in damnis subueniret, & in prosperis gestis non obesset. Non habet autem locum tale privilegium, si minor contrahat cum alio minore, qui eodem privilegio gaudet. Quod si accedat tutoris consensus, efficaciter iure pupillus, siue pupilla, ex contractu obligatur, iuxta legem Mors. ff. De acquirenda hæreditate, & alias, quas Sanchez in sequenti lib. 6. disput. 38. num. 5. citat cum suis glossis.

Tertius status est ab anno 14. vsque ad 25. quo tempore in locum tutoris solet curator succedere, qui in hoc differt à tutore, quod tutor præcipue datur personæ pupilli, & secundario bonis: curator vero datur præcipue bonis, & secundario personæ. Atque in hoc tertio statu, si minor habeat curatorem, non potest contrahere, aut se obligare absque illius consensu, ex lege Si curat. habens, Cod. de integritate rerum immobilium, vel mobilium pretiosarum, nec curatoris consensus sufficit ei, ad valide contrahendum, sed requiritur adhuc decretum Iudicis cum causæ cognitione, ad iudicandum de urgente necessitate, ex qua tantum faciendæ est talium bonorum alienatio. Quæ de re titulus habetur ff. De rebus eorum qui sub tutela, vel cura sunt non alienandis, vel supponendis, Pro eaque faciunt leges 7. ff. De prædijs, & alijs rebus minorum.

Documenta pro praxi de contractibus minorum.

SECTIO I.

IN IUDICIO de peccatis ex contractibus minorum, oportet sequentia documenta notare. Primum est: minoribus, cum in suum incommodum celebraverint contractum, succurri duobus modis: altero per contractus rescissionem, & altero per restitutionem in integrum. Possunt enim contractum iure irritum rescindere, tanquam non obligantem ipsos in conscientia, licet obligent alios, qui se voluerunt & potuerunt obligare, Instituit, De inutilibus stipulat. §. Pupillus: aut non sit eis, sicut illis, liberum rescilire. Instituit, De autoritate tutorum, initio. Neque obstat quod ficiat, vt claudicat contractus: quoniam id alias quoque vsuuenit: vt cum dolus causam dat contractui; tunc enim obligat deceptorem, deceptum non item.

Contractum vero non irritum iure, possunt iidem minores beneficio restitutionis in integrum, non autem priuata sua autoritate, elidere ac destruerere, iuxta legem. Ait Prætor ff. De minoribus 25. annis, & legem 3. ac 5. Cod. De integritate rerum. In fauorem enim ætatis, concessum est illis, vt cum se actu aliquo læsos deprehenderint, implorent Iudicis officium citata parte: vt si rem minoris iusto vendiderint: aut quam vendere non oportebat, agant ad iustum pretium accipiendum aut ad rem recuperandam. Similiter, si donarint rem notabilem, tanquam læsis ea restituantur: nisi ex rationabili causa donauerint: vt propter obsequia ipsi à donatio præstita, quæ decuit sic remunerari: aut etiam propter nuptias, iuxta legem 1. Cod. Si aduersus donationem. Quo adhuc vitioque casu, ne lædi censentur, exitur vt talis donatio, spectata qualitate personarum, & consuetudine regionis, fuerit prudenter, & secundum rectam rationem facta. Idem iudicium est eorumdem læsione ex mutuo: nempe, vt si illud acceptum amiserunt, aut male consumpserunt, implorare valeant Iudicis officium ad negandam solutionem. Pro quo facit lex 2. Cod. De filiofamilias.

Immo gaudere minores tali privilegio respectu cuiuscunque contractus, quo se læsos inuenierint, patet ex totis titulis De minoribus, & De in integrum restitut. digestis. Ipsumque durare vsque ad 29. annum completum,

141.

seu quatuor annis supra 25. expletum, in quo delinunt esse minores, habetur ex lege vltima, Cod. De temporibus in integrum restitutionis. Quod intellige, dummodo nihil accidat, quo id impediatur: sicut impedit, quod is qui minor contraxit, ratificauerit contractum post expletum 25. annorum, ex lege 1. & 2. Cod. Si maior ratum habuerit. Item, quod quis a se factum contractum iuramento confirmat, *Etiamsi adhuc existens in minore aetate*, ex Authentica. Sacramenta impuberum. Cod. Si aduersus venditionem: ubi generaliter sic dicitur, Iuramentum puberum sponte facta super contractibus rerum suarum non retractandis, inuolabiliter custodiantur.

146. **ADVERTE AVTEM**, cum privilegio restitutionis in integrum, coniunctum esse privilegium exceptionis, quia minores eum laesi fuerint, possunt se tueri aduersus peccentem rem tradendam, aut solutionem debitam ex initio cuius contractum. Nam ex regula iuris habetur, tum in sexto regula 71. cum digests regula 156. cum qui ad agendum admittitur, multo magis admitti ad excipiendum.

Adverte 2. eodem privilegio gaudere, tum Ecclesiam & hospitalia, aliaque similia loca; tum Republicam & principem quoad bona coronae & fisci; quae reputantur bona Reip.

Adverte 3. cum quis beneficio restitutionis compellitur rem acceptam reddere, si acceperit donatione teneri simul restituere fructus ex ea perceptos, deductis expensis factis in illis colligendis: si acceperit soluto pretio iusto, non teneri: quia quando persolutum est pretium iustum, contractus non censetur damnosus, potestque is cui persolutum est, sibi ex eo procurare commodum, quod adaequetur praedictis fructibus. Quod si non fecerit, incommodum assignandum est negligentiae ipsius. Sin autem solutum sit quidem pretium, sed minus iusto; per remedium restitutionis in integrum repeteri potest ea pars fructuum, quae respondet rei, qua parte excedit pretium datum; ut si excedat media aut quarta parte, repeteri potest media aut quarta pars fructuum: & sic de ceteris. Et ratio est, quia venditor tunc censetur laesus, non tantum in rei venditione, sed etiam in illa fructuum portione. Haec latius tractata videri possunt apud Lud. Molinam, de iust. & iure tract. 2. disput. 573. 574. & 575.

147. **SECUNDVM** documentum est. Ei qui cum minore contraxit, certis quoque modis succurri. Ac primo, quod non teneatur rescindere contractum bona fide cum minore celebratum, de eo cuius idem minor, & dominium, & liberam administrationem habuit: ut censetur habuisse bonorum castrensiu, eorumque quae ex officio militis acquisiuit: aut quasi castrensiu, seu eorum quae acquisiuit ex officio publico; puta Medici, Advocati, Doctoris & similia. Nam cum liberam habuerit de illis dispositionem, potuit sine curatoris consensu de iisdem dispo- nere, nisi enormem laesionem passus sit: quia tanquam prodigo cui datus est curator, conceditur, *iuxta legem Is cui b. mis. ff. De verborum obligationibus*, ut beneficio restitutionis in integrum, ratione aetatis, petere de ac in aliis actibus: in quibus est grauior laesus, ut si hereditatem sibi damnosam acceperit: aut lucrosam repudauerit.

Secundo, quod is ipse, qui cum minore contraxit, non teneatur acceptum restituere ei ante sententiam Iudicis: nisi pretium quod dedit, idem minor ipsi reddat, prout tenetur de aequitate naturali, habeturque ex lege vnica De repetitionibus quae fiunt in iudicio. Post sententiam autem, qua minor fuerit in integrum restitutus, sic talis aequitas manebit elisa, ut obligationem inducat ad illud tantum restituendum, in quo minor intenuitur factus ditior, iuxta legem 1. ff. De autoritate tutorum: ita ut pro eo, quod ipse consumpserit, nihil teneatur restituere, nisi dolo malo id fecerit; quo casu privilegium ei non patrocinabitur, iuxta citatam legem vnica in fine illis verbis. Verum & si quid dolo eius factum est; hoc enim praestare conuenit.

148. Tercio, quod idem qui cum minore contraxit, quantumvis non possit restituere, possit tamen non implere contractum, donec minor ipse procuret consensum curatoris, vel decretum Iudicis, ad validitatem necessarium: vel nisi contractum iureiurando confirmauerit. Nam con-

trahens se alioqui exponeret damno: & minor praedicta recusans censetur mala fide agere.

148. **TERCIVM** documentum est. Puberem, aut proximum pubertati, praedictum rationis vsu, sicut potest Deo per votum se obligare, & diabolo per peccatum: ita etiam posse homini per contractum civilem, nisi leges obstant: prout censetur, cum sic resistunt tali contractui, ut illum irritum esse velint, ac personam reddant inhabilem ad contrahendum: sicut fit in contractibus quibus res minoris immobiles, aut pretiosa alienantur, sine curatoris auctoritate, & Iudicis decreto. Nam per legem. Si ad resol- uendam: & legem Si quidem, ac legem Si minor, Cod. De praediis, & aliis rebus minorum, tales sunt irriti. Vnde is qui eiusmodi aliquem cum minore iniecti, *quandoquid, in nullum ius acquisiuit*, tenetur ante omnem Iudicis sententiam restituere illud quod accepit: neque ad ipsum recipiendum minor opus habet restitutione in integrum: neque tenetur praestare illud ad quod obligauit se tali contractu: quoniam obligatio nulla est.

Quod idem est sentiendum de contractu, quo pupillus in suum incommodum contraxit cum suo tutore. Tali enim ius resistit in lege Pupillus, in principio, ff. De auctoritate tutorum. Inmo & punit tutorem tali contractu acquirentem, lege Non licet, ff. De contrahenda emptione: nisi contutorem pupillus ipse habet, at, de cuius consensu contraxerit, ex eadem lege Pupillus, §. 2. Videri potest Thomas Sanchez de matrimonio, lib. 6. disp. 38. nu. 25. plures alios citans. Idem adhuc sentiendum est de contractu inito cum eo cui Iudex iusta de causa interdixit suorum bonorum admittationem: quod idem in seq. n. 27. habet; & constare potest ex lege Is cui bonis, ff. De verborum obligationibus; ubi dicitur: Is cui bonis interdixitum est, tradere non potest, vel promittendo obligare.

149. **QUARTVM** documentum est. Minores ceteris contractibus quos incunt priuata auctoritate, sine curatorum consensu; obligari in conscientia ex probabiliore sententia, in quam multos citat idem Sanchez, in eadem disput. 38. nu. 21. & post eam Leonard. Lessius de iust. & iure lib. 2. cap. dubit. 8. nu. 61. fundatur vero in eo, quod est ius civile talibus contractibus non assistat, id est, non concedat ex eis agere in foro externo aduersus minorem, ut compellatur eis stare, eoque adimplere: illis tamen non resistit, hoc est, non ita aduersatur, ut elidat, extinguatve naturalem obligationem consequentem ex minoris ratione vtentis consensu in contractum celebratum de se cuius est verus dominus. Ad quod confirmandum duo faciunt. Alterum est: quod lex ipsa civilis interdum expresse indicet minorem ex tali contractu obligari: ut ex mutuo accepto, indicat lex. Si pupillus, ff. ad legem Falcidiam; & ex promissione, lex prima, ff. De donationibus. Alterum est: quod lex civilis obliget fideiussorem minoris contrahentis sine auctoritate tutoris aut curatoris. Textus est apertus in principio legis finalis, ff. De iureiurando. Verba enim illius sunt: Pupillus autem hoc solo defendebatur, quod tutor eius non interuenisset, &c. hoc casu fideiussorem Praetor non tuebatur. At si minor nullo modo obligaretur ex contractu: necetiam obligaretur qui in eo fideiussor factus est pro ipso: iuxta legem. Cum lex, ff. De fideiussoribus. Et ratio est, quia deficiente principali obligatione, non valet, accessoria, ex regula 178. iuris digestis. Cum igitur fideiussor pupilli contrahentis sine auctoritate tutoris obligetur, pupillus ipse pariter obligabitur: in iuramentum naturali obligatione.

Eandem sententiam secutus Molina de iust. & iure tract. 2. disp. 224. sub. finem, ex ea infert; & post eum locis citatis Sanchez & Lessius; eum qui nullo dolo aut metu, aliave simili circumstantia interueniente, a pupillo aut minore per contractum onerosum, ut venditionem, permutationem, ludum, &c. aut per donationem absque curatoris auctoritate aliquid habet, ad cuius alienationem non requiritur Iudicis decretum, non teneri illud restituere, inter- dum dum minor ipse aut tutor loco ipsius, id non repetit eor- am Iudice, utens beneficio restitutionis in integrum; quia ille naturaliter, & in foro conscientiae tenetur stare co-

tractui, dum non eliditur beneficio restitutionis in integrum. Nec obstat quod per talem contractum aut donationem non transferatur dominium, iure civili id impediente, ex §. Nunc ad monendi, Institutis. Quibus alienare licet: quia sufficit ut habeatur ius accipiendi & retinendi, quod obligatio naturalis (*quam ius civile non impeditur supponimus*) in proposito casu tribuit. Ita Sanchez habet in ead. d. sp. 38. nu. 20. & 36. post Molinam loco citato.

150. **QVÆRI** potest 1. An si minor nequeat absque magnis expensis petere coram Iudice restitutionem in integrum, uti possit occulta compensatione? Ad quod aliquos affirmatiue respondisse meminit Sanchez *ibid.* num. 31. Sed idem sentit contrarium esse tenendum: nisi forte læsio talis esset, quam spectatis circumstantiis ratio aperte diceret, Iudicis sententia non expectata refarcendam esse. Fundamentum ipsius est, quod beneficium restitutionis in integrum minoribus læsio concessum non sit, ut alter teneatur ipsi ante Iudicis sententiam refarcire læsionem; sed ut minores ipsi gaudeant privilegio, ut Iudex audita parte, possit ipsi concedere restitutionem. Et ita minor, qui ludendo perdidit, non potest ante Iudicis sententiam uti compensatione occulta: nec si priuata auctoritate sibi restitui petat lucrum iam solutum, alter teneatur restituere, donec condemnetur.

151. **QVÆRI** potest 2. An minor possit non soluere debitum ex tali contractu: ut si lusit credita pecunia, an teneatur in conscientia eam soluere victori petenti? De qua quaestione auctores in vtramque partem *ibid.* num. 33. & 34. Sanchez refert: cum quo assentiri possumus iis qui negant in conscientia teneri soluere. Nam, ut ille bene argumentatur; Quoties lex humana iusta negat actionem ad aliquam rem petendam in iudicio, & concedit eiusdem rei possessori & debitori repetitionem, si soluerit licet eidem possessori rem eius in diu retinere: quando quidem, cui actio datur ad recipiendum, eidem datur exceptio ad retinendum, iuxta regulam 71. iuris in 6. Et confirmatur, quia frustra aliquid petitur, quando ipsum statim restituendum est, ex præced. regula 59. quæ habet, Dolo facit qui petit, quod restituere oportet eundem. Quia igitur in talem solutionem datum, statim restitui debet auctoritate Iudicis, superuacaneum esset illud dare. Quocirca obligatio illa naturalis, de qua diximus, limitanda est exceptione: nisi minor velit uti concessio sibi à iure beneficio restitutionis in integrum: ex quo potest excipere, atque rem, alioqui tradendam retinere.

152. **QVÆRI** potest 3. An minor semper possit pro arbitrio in istiusmodi contractibus uti beneficio restitutionis in integrum? Respondendum est, non posse, cum iuramento confirmauerit contractum: quia debet omnino seruare tale iuramentum, cum sit de re licita, quæ potest sine peccato præstari: aut certe relaxationem illius petere ratione imperfectæ ætatis; qua obtenta, liberum ei erit uti beneficio ipso restitutionis in integrum. Qua de re aliis citatis idem Sanchez *ibid.* nu. 12. & 30. in fine.

QVÆRI potest 4. An minor cum restituitur in integrum, ad aliquid teneatur ei qui talem restitutionem facit? Responderetur, teneri ad refundendum illud in quo factus est locupletior; Ex lege Eatenus, ff. De iustitia actione, non autem illud quod amiserit, siue ludendo, siue alia ratione. Pro quo Sanchez adhuc auctores ibidem refert nu. 1. Et ratio esse potest, quod privilegium talis restitutionis sit institutum, ut minores in suis rebus non paterentur detrimentum, sed ipsis saluæ conseruarentur. Atque ita ex Sylu. *restitutio. 2. dicto 5.* soluens debitum pupillo sine tutoris auctoritate, debet iterum soluere, excepto eo in quo idem minor factus fuerit locupletior.

De filiofamilias.

SECTIO II.

153. **I**n filiofamilias notari potest; & quod sit minor annis & quod sit sub potestate patris: ex quo duplici capite censeri potest inhabilis ad contrahendum. Quo fit, ut ante dictis addere oporteat aliquot documenta, quibus ostendatur quatenus filius ipse familias, prout patri subie-

ctus, possit sine eius consensu valide contrahere. Præter ea autem quæ desumpti possunt ex traditis de ludo in præced. libro 10. nu. 389. ita hic occurrunt tradenda.

PRIMUM est. Filiumfamilias, si pubes sit, aut pubertati proximus (secus de infante) posse quidem libere disponere ac contrahere de bonis suis castrensibus, & quasi castrensibus: non tamen de cæteris, quæ aduentitia, aut profectitia dicuntur. Atque in hoc Doctores consentiunt. Ratio vero prioris partis est, quod ille talium bonorum administrationem liberam perinde habeat, ac si omnino sui iuris esset. De qua re late Lud. Molina *de iust. & iur. tractat. 2. disp. 230. & 231.* Itaque Clerici, literarum Professores, Medici, Advocati, Iudices, cæteri que publici officiales disponere possunt libere de bonis acquisitis ex suis officiis. Posterioris autem partis ratio est, quod talia bona sint patris: profectitia quidem (id est, quæ profecta sunt ab ipso patre, vel habita eius causa, vel de eius bonis) quoad dominium directum: unde fit, ut de eis tanquam alienis, contractus celebrari non valeat: aduentitia vero (id est, habita aliunde quam à patre, aut quam ex eius bonis) quoad vsum fructum; ob quem filium impediti de illis contrahere, inuito patre, habetur ex lege finali, Cod. de bonis quæ liberis, & c. in cuius §. habentur hæc verba (filios autem familias in his duntaxat casibus, in quibus vsum fructus apud parentes constitutus est: donec parentes viuunt, nec de iisdem rebus testari permittimus, neque citra voluntatem eorum, in quorum potestate sunt, vlla licentia eis concedenda, dominium rei ad eos pertinens, alienare vel hypothecare titulo dare, vel pignori aduignare). Quod nota constitutum esse ob paternam reuerentiam: cum alioqui ex lege 2. Cod. De vsum fructus, proprietate habens, possit illa alienare inuito usufructuario. De eo vero, quod eadem lex indicat, filiumfamilias de patris consensu posse talia bona alienare; videtur potest Molina *in sequenti disp. 261.* De memorata autem diuisione bonorum in castrensia, quasi castrensia, profectitia, & aduentitia, præ diximus in lib. 4. cap. 21. sed et priore, documento 4. Vide quoque Nauar. in Enchir. cap. 17. nu. 141. & al. quot sequentib.

SECUNDUM documentum est. Quod possit filiusfamilias pubes sub potestate existens, non tantum naturaliter (tanquam prædictus libertate voluntatis) sed etiam civiliter, se obligare per promissiones, & quousque contractus non redudantes in patris, vel alterius præiudicium. Hoc aperte habetur ex §. Item in iustis, Institutis, De in iustis stipulationibus: cum dicitur, Seruus non solum domino suo, sed nec vlli obligari potest: filij vero familias aliis omnibus obligari possunt: & ex lege 57. ff. De iudicis, cum dicitur, Tam ex contractibus, quam ex delictis in filiumfamilias competit actio: & ex lege 39. ff. De actionibus & oblig. cum dicitur, Filiusfamilias ex omnibus causis, tanquam paterfamilias obligatur: & ob id agendum eos, tanquam cum patre familias potest. Quod si filiusfamilias impubes sit, ne de patris quidem consensu potest contrahere, ut satis indicat quod Institutis, eodem titulo, §. Sed quod; his verbis habetur. Sed qui in potestate parentis est impubes, ne auctore quidem patre obligatur. Id quod verum esse, licet bona quæ contrahendo alienaret, essent castrensia, aut quasi castrensia, notat Molina *in cod. tract. 2. disput. 230. §. 1. et filiusfamilias.* Id ipsum vero intelligendum esse de obligatione civili, non item de naturali, si filiusfamilias sit proximus pubertati, rationis vsum habens sufficientem ad contrahendum, admonet Thomas Sanchez *in sequenti disput. 39. num. 2. in fine.*

TERTIUM documentum, quo præcedens restringitur, est. Quod filiusfamilias, etiam pubes, non obligetur ex mutuo, nec ex voto. Ac de mutuo constat ex toto titulo, ff. ad Senatusconsultum Macedonianum: illique æquiparatur in eo quilibet contractus alius factus credita pecunia, prout videtur Sanchez adnotat in sequenti nu. 4. Veruntamen casus aliquot dantur, in quibus id non habet locum, relati à nobis in præced. lib. 20. n. 36. & plenius tractati à Lud. Molina *de iust. & iur. tract. 2. disp. 301.* Eos hic repetere non videtur necesse: præsertim cum illud Senatusconsultum Macedonianum non liberet filiumfamilias ab obligatione naturali, qua tenetur in conscientia mutuo acceptum soluere.

soluere, prout bene docet Covarr. ad regulam Peccatum, par. 2. §. 3. num. 4. sed solum mutanti neget actionem in foro externo: quod est tantum non assiteri contractui non autem resistere, destruendo illius obligationem naturalem.

De voto veto, quod filiusfamilias nec obligetur, constat ex lege 2. §. 1. De pollicitationibus: cuius verba sunt. Filiusfamilias, & servus voto sine domini, patrisve auctoritate non obligantur. Quod tamen sic intelligendum est, ut sensus sit, non obligari irrevocabiliter: sed ita ut poterit possit revocare filij votum personale, ante pubertatem emissum: reale vero post pubertatem emissum, de iis quæ fuerint sub eiusdem patris potestate, nec alienare poterit, nisi in eiusdem præiudicium, iuxta communem doctrinam de voto traditam in præced. lib. 18. cap. 21. sect. quarta.

166. QUINTVM documentum est. Contractum, quo filiusfamilias suas operas artificiales locat alteri inuito patre, validum censeri. Ratio est, quia ille non debet huic operas suas artificiales, nisi cum eo vivat, aut ab eo aliméta accipiat. Alias enim ei debet tantum ex pietate operas obsequiales, quæ consistunt in exhibitione honoris & reverentia, ac in subventionis patientium necessitate. Confirmatur autem hoc documentum ex lege penult. ff. De obsequiis, per illud, Pietatem liberi parentibus, non operas debent. Pro eoque plures auctores Sanchez refert in memorata disputatione 39. num. 5. Unde sequitur, quod idem pluribus quoque citatis habet in præced. nu. patrem non posse amovere filiumfamilias puberem, qui se obligavit ad ministrandum alicui certo tempore.

Sequitur item, quod aliis citatis habet Ferdinandus Rebellus, De obligatione iustitia & religionis par. 2. quest. 8. nu. 32. filiumfamilias, si pater non egeat ipsius opera, posse à paternam domo discedere, ad querendum aliquod vitæ honestæ genus, præsertim petita facultate, quam pater ei denegare non potest: quia id nihil esset aliud, quam hominem liberum cogere servitutem servare, contra legem 2. ff. Si quis à patre fuerit manumissus. Accedit quod in lege finali, ff. De liberis exhibendis, aperte filius dicitur liberam facultatem abeundi, vel remanendi habere.

Vade inferri potest illud quod idem, alius adhuc citatus, subiungit, fas esse filiofamilias inuitis parentibus operam literis nauare; neque in eo, ab illis sine rationabili causa (quæ sit esse, quæ dicitur iniqua aut negligens inveniatur) impediri posse: nec necessariam negari, si possint commode suppeditare. Atque quod in hac re, de filiofamilias dicitur respectu patris; eadem ac etiam maiore ratione intelligendum est respectu matris. Quod vero atinet ad ea quæ filiusfamilias lucratur ipsa locatione suarum operarum, cum (si nec castrensia, nec quasi castrensia fuerint) rationem habeant bonorum adventitiorum, ususfructus eorum spectabit ad patrem, in cuius potestate potest debet tradere ea quæ sibi superfluerint ultra necessaria ad proprios usus.

17. QUINTVM documentum est, Donationes, filiis vtriusque sexus factas à patribus; aut contra, patribus factas à filiis, quamdiu hi fuerint sub illorum potestate, esse regulariter inualidas. Hoc habent Sylvest. in verbo Donatio 2. quest. 7. & Nauar. in Enchir. cap. 17. nu. 145. Et probant: quia pater & filius tunc civiliter pro vna & eadem persona reputantur, ex lege vltima Cod. De impuberum, & aliis substitutionionibus.

Aduerte autem primo, istud non habere locum, prout ex Gomezohab. Lessius de iust. & iure lib. 2. cap. 18. nu. 90. in donationibus patris in filium emancipatum, nec in filium spiritum; nec item in donationibus matris in filium: nec in donationibus filij in patrem vel matrem, factis de bonis castrensibus, aut quasi castrensibus: quia in talibus non interuenit impedimentum patris potestatis, quæ tantum est patris respectu filiorum suorum legitimorum circa bona, quorum ipsi non habent liberam dispositionem.

Secundo aduerte, illas ipsas donationes, quas dicimus inualidas, confirmari morte donantis, non item morte donatarij. Eadem enim est ratio earum, atque earum quæ fiunt inter virum & uxorem de quibus expresse tale quid statuitur in Cap. finali, De donationibus inter virum &

uxorem, & in lege Cum hic status, §. 10. ff. eodem tit. intelligendum est autem, dummodo ea non impediatur, ne alij filij accipiant suas legitimas partes, prout Nauar. in sequ. nu. 147. addit per legem 1. De inofficiosis donationibus: & legem vnicam De inofficiosis dotibus. Item dummodo non fiant in quantitate iure prohibita: ut cum quis donat omnia sua bona, tam futura, quam præsentia: quod reprobatur lege Stipulatio, hoc modo, ff. De verborum oblig. cum tollat potestatem testandi contra mores, quos decet esse in repub. bene instituta. Quamquam tamen illud non est censendum de se illicitum; cum non sit dubium, quin officium pietatis sit, & Christi consilium; ut suam personam, sic & omnia bona, etiam futura monasterio tradere. Pro quo Covarr. ad rubricam de testamentis par. 2. num. 13. multos citat. Item quantitas est iure prohibita; cum quis sine insinuatione, seu de claratione suæ mentis facta iudici, donauerit ultra 500. solidos, ex lege penult. sub finem, Cod. De donationibus. Id quod, ut breuiter cõsumimus, tractatum relinquemus videndum apud Lessium de iust. & iure lib. 2. cap. 18. dubit. 13. contenti obiter monere, tum quod ille ex Iulio Claro habet, 500. solidos æquiuale 700. scutis Hispanicis, aut ut alij volunt 750. tum quod is cui ultra summam illam donatum est, possit excessum etiam ipsum retinere: quia lex non reddit ipsum inhabile ad retinendum: sed donatori facit potestatem pro arbitrio repetendi: quod quamdiu non facit, non est obligatio restituendi, quia scienti & consentienti non fit iniuria.

Aduerte tertio, additam esse documento particulam (regulariter) ob casus, quos loco citato num. 145. & 146. Nauar. refert ad probationem, in quibus valida est donatio patris facta filio. Primus est, cum donat in dotem, aut propter nuptias. Secundus, cum mobilia dat filio eunti ad bellum. Tertius, cum donat ususfructum quem habet in bonis aduentitijs filij. Quartus, cum pro meritis & seruitijs filij, tantum ei pater dat, quantum daret extraneo. In dubio autem, addit Nauar. præsumendum est donasse ob merita, si ea præcesserint donationem: sique non præcesserint, donasse ob meram liberalitatem. Addit præterea, validam adhuc esse talem donationem in omnibus casibus, in quibus (prout post dicitur) valet donatio facta à marito uxori, vel ab uxore facta marito: quos refert idem Nauar. in sequ. num. 149. & 150.

De vxore.

SECTIO III.

158. QVATENVUS censeatur vxor inhabilis ad contrahendum sine consensu mariti, ut indicetur; præter constituta particularibus legibus locorum, de quibus respondere proprium est Aduocatorum, leuare possunt aliquot communia documenta.

PRIMUM est, Contractum inualidum esse quem sine mariti consensu, saltem tacito, vxor celebraverit circa bona quorum non habet administrationem. Hoc in Hispania lege sancitum, & in Gallia vltimè receptum esse habet Covar. in Epitome 4. decret. par. 2. cap. 7. §. 1. n. 3. Et ratio est, quia id alioqui cederet in mariti præiudicium. Quæ de causa, ut addit Covar. ne si quidem talis contractus iuramento confirmetur, validus erit: quia iuramentum non firmat contractum in præiudicium alterius, quam contractantis, ex Cap. Cum contingat, de iureiurando.

Quoad ea vero bona, quorum habet administrationem (eorum scilicet quæ cum iniret matrimonium, sibi excipit, referuauit sibi eorum dispositionem) vxor de iure communi, ut notat Molina de iust. & iure tract. 2. disput. 343. §. De vxore, potest celebrare contractus, atque agere, ac defendere se in iudicio, saltem per procuratorem (eadem ratione nimirum, quæ potest filiusfamilias quoad bona sua castrensia, aut quasi castrensia) eo quod habeat illorum administrationem.

SECUNDVM documentum est. Si maritus & vxor cum aliquo tertio contractum celebrent, eo ipso illum censeri facultatem huic dare ad eum celebrandum. Hoc ex se notissimum esse, Molina cõsequenter notans, citatis

aliquot

at quot legibus civilibus; addit, maritum cenferi quoque vxori dare facultatem contrahendi, si eam exponat alicui negotiationi, aut administrationi, aut ea in ipsius presentia contrahat, ipseque taceat.

TERTIUM documentum est. Validum esse contractum vxoris in ipsius vtilitatem celebratum sine expressa viri facultate; eo quod is absens sit; sique presens adesset, verosimile est quod illum approbaret. Hoc quoque addit consequenter Molina, & probat à pari, quia perinde vxor potest in suam vtilitatem cum alio contrahere sine mariti auctoritate, ac minor potest sine auctoritate Tutoris aut Curatoris, contrahendo sibi alterum obligare in propriam suam vtilitatem, iuxta antedicta in se. 2.

QUINTUM documentum est. Donationes factas inter coniuges, regulariter non esse firmas: sed à donantibus ante mortem suam posse reuocari pro arbitrio. Hoc habetur ex Cap. finali, De donationibus inter virum & vxorem; & ex lege 1. 2. & 3. ff. eod. titulo. Quibus in locis ratio talis prohibitionis hæc redditur, ne coniuges mutuo amore se bonis suis spoliarent. Sic ergo maritus illud quod donauerit vxori, potest vendere, & pretium in comune conferre, non minus quam si non donasset. Admittit autem documentum hoc varias tum extensiones, tum restrictiones, & exceptiones, quas copiose & erudite persequitur Thomas Sanchez in toto fere lib. 6. De matrimonio: ad cuius sacramenti transactionem spectant potius, quam ad hunc locum.

De Religioso.

SECTIO IV.

139. INHABILITAS Religiosi ad valide contrahendum lex eo pendet, quod is non sit sui iuris: sed Prælati suo substat, arbitrio ipsius regendus. Quod tamen non obstante, quin per promissiones, honestasque conventiones ipse possit obligare se homini, patet à simili. Nam potest per votum obligare se Deo, ex recepta D. Thomæ sententia 2. 2. quæst. 88. art. 8. ad 4. Vnde poterit pari ratione obligare se homini: quando quidem similiter ad utrumque requiritur & sufficit in efficiente liber vsus rationis. Quamquam eadem subiectio facit, ne talis obligatio sit tam firma, quin valgat irritati à Prælati, cui subiicitur ille qui se obligauerit. Facit etiam, quod amplius est, vt si ex propria persona Religiosus contrahat, conuentionemve honestam cum alia persona ineat sine consensu, saltem præsumpto, sui Prælati (& multo magis si prælati ipso rationabiliter contradicente) nulla sit obligatio, prout licet deducere ex Cap. Monacho. 20. quæst. 4. Et ratio est, quam tangit loco citato D. Thomas: quod in contractibus, & aliis conuentionibus eorum qui subsunt alienæ potestati, intelligatur debita conditio: Si superioribus suis placuerit, vel illi non renitentur.

Quæ ratio etiam ostendit, valere contractum, aut conuentionem Religiosi factam sub Prælati sui beneplacito. De quo antequam constiterit, non tenetur obligationem implere: tenetur autem vbi de illo constiterit, aut saltem præsumi poterit probabiliter. Citra quam probabilitatem, implendo eandem obligationem, peccaret: multoque magis si Prælati voluntate in contrarium esse cognosceret, aut probabiliter præsumeretur: prout, nisi obster manifesta ratio, præsumi debet, cum statuta Religionis expresse prohibent iniri conuentiones, per quas Religiosi se obligent absque expresso consensu Prælati sui. Aduerte vero quod habet Molina in eodem tract. 2. disp. 140. §. Potius distinguem: quod si taliter contrahendo conuentionemve in eundo, aliqua iniustitia interueniat ex parte Religiosi, per quam contrahens cum ipso damnum aliquod patiarur, ipse ad eiusdem damni restitutionem obligetur ex delicto, perinde ac si furatus esset. Quam obligationem status Religionis, etiamsi plerumque impotentia excuset à culpa non implentem minime tollit. Quocirca debet curare, vt si aliquid possit habere quod Prælati suæ liberæ dispositioni relinquatur, inde satisfaciatur.

Cæterum si Religiosus non ex propria persona, sed nomine Prælati, aut Conuentus aliquid promitteret, aut celebraret contractum aliquem ratione alicuius admini-

strationis aut negotij sibi à Prælati, vel Conuentu expresse, aut tacite commissi; ac exigentis talem promissionem aut contractum fieri (vt quando constitutus esset temporalium rerum procurator) nasceretur inde obligatio, cui Prælati ipse, aut Conuentus satisfacere teneretur. Nam eo ipso quod illi negotium commisit, censetur tacite consensisse in contractus, quos id ipsum negotium rationabiliter postularerit, ac si eisdem celebrandi facultatem dedisset. Ita ex Innocentio, & Panormio. habet Molina loco citato, §. Item ex contractu.

De Prodigio.

SECTIO V.

160. DICITUR prodigus, is qui inconsulte dissipat patrimonium suum. Et autem causa cognita solet à Iudice curator dari, & administratione bonorum suorum interdici. Quod vbi factum fuerit, ipsum non posse contrahere: immo nec posse facere testamentum aut codicillos, habetur ex lege Is cui bonis, ff. De verborum oblig. & ex lege prima, Cod. De curatore furiosi & prodigi: in qua prodigus æquiparatur furioso, quem constat ex natura rei contrahere non posse, vt pote carentem vsu rationis, & consequenter consensu libero, ad contrahendum necessario: nisi forte habeat lucida interualla: tunc enim per ipsum gesta quo tempore sanæ mentis est, habentur rata, iuxta legem Cum furiosus, ff. De Iudiciis. Tam cum eiusmodi leges contractibus prodigi resistunt, ille qui ab eo aliquid habuerit ex donatione, tenetur in conscientia id ipsum reddere, quia donatio fuit nulla; lege scilicet redente prodigum ipsum inhabilem ad alienanda sua.

Quoad eum vero prodigum, cui non est à Iudice bonis interdictum; is peccat quidem male dissipando substantiam suam: non tamen contra iustitiam, ex qua sit obligatio restituendi acceptum ipso donante: sed solum contra liberalitatem, quæ non inducit obligationem restituendi, nisi exerceatur cum alterius damno.

Quod autem valide contrahere possit, sententia est communis; quia iure civili non impeditur in eo, donec sit ei à Iudice bonis interdictum. Nec item iure naturali, quia prodigalitas non tollit rationis vsu, nec consensum liberum in contractum. Hincque est, quod solet discerni inter prodigum, & furiosum constitutum: quod prodigus non ipso iure, sed sententia Iudicis priuatur administratione bonorum suorum; furiosus vero priuatur ipso iure. Non negarim tamen tales interdum interueniente circumstantias, ex quibus vir prudens iudicet, turpe ac peccatum esse, sic accepta retinere.

De Seruo.

SECTIO II.

161. SERVVS aut mancipium, aut famulus. Ac de illo, quatenus sit inhabilis ad contrahendum, intelligi potest ex regula 32. ff. de regulis iuris: qua dicitur; Quod ardet ad ius civile, serui pro nullis habentur: non tamen & iure naturali, quia quod ad ius naturale attinet, omnes homines æquales sunt. Ex quibus verbis deducitur, quod cum status mancipij pro nullo habeatur in iure civili, pariter pro nullis in eodem iure haberi promissiones, aliove contractus ab homine talis status cum quoquis alio initos. Quod quidem intelligendum est, nisi in iure fuerint deus, quorum liberam dispositionem dominus illi concesserit: eo modo, quo diximus in 1. parte lib. 4. cap. 21. sect. priore, documento 3. & tradit Molina de iust. & iure vt cit. 2. disp. 277. §. mancipium. Eadem vero verba aperte indicant, hominem eiusmodi status posse iure naturali contrahere obligationem, per quam ratione virtutis (fidelitatis nimirum, quæ communis est tam seruo, quam liberis) tenetur sub peccato datam fidem seruare, quoad poterit, sine præiudicio obsequij & obedientiæ debitæ domino suo: præsertim cum, vt habetur lege 1. De pactis, nihil magis rationi ac fidei humanæ congruat, quam fidem datam præstare.

DE FAMULO autem; is in hac re considerari potest, vel vt Infitor, vel vt Procurator. Dicitur vero Infitor in

iure, is qui alicui negotio prepositus est ab alio: Istiusmodi sunt, tabernarij quibus domini vtuntur in vendendis, aut emendis vino, aut frumento, aut panno, aliisque mercibus: sunt etiam illi quibus dantur vestes circulerende: Itemque mulionum seu chedatorum, aut nautarum prefecti, per quos ditiores mercatores, suas negotiationes exequentur. Tenendum est vero in hac re de Infitore, eum a quo prefigitur in suis negotiis, tantum obligari ex contractibus quos celebrauerit in negotiis illis, quibus fuerit prepositus. & secundum conditiones illis adiunctas ab eo qui ipsum prefecit. Cui obligationi locum esse, etiam si in iure fuerit contractus post reuocationem eiusdem Infitoris; nisi ea sic publice propofita sit, vt nemo queat se exculare de illius ignorantia. Ita habetur ex lege Sed et si pupillus, ff. De inlitoria actione, §. Proscribere; vbi statuitur eiusdem reuocationem proponendam esse palam, claris literis, vnde possit de plano recte legi: ante tabernam scilicet, vel ante locum, in quo negotiatio exercetur: no quidem loco remoto, sed euidenti, atque literis ibidem visitatis, ne quis causari possit eorum ignorantiam, aut se non obseruasse, quod publice positum erat, & passim legebatur.

DE PROCURATORE notandum est. Primo, dici eum qui aliena negotia mandato domini administrat; atque est contractibus per ipsum celebratis; obligare illum a quo est constitutus; nisi quod ultra eum datum generale mandatum, interdum speciale requiritur: vt in matrimonio, ex Cap. vlt. de Procuratoribus, in 6. neque talem obligationem impediri Procuratoris reuocatione (etiam si de se vim habere reddendi irritum, quod gestum fuerit, iuxta Cap. Ex parte Dexani, De re scriptis) nisi ea intima sit illi: ac etiam aliis quorum interfuert: deducitur ex Cap. Mandato, De Procuratoribus. Ad quod faciunt etiam, lex Si mandassem, & lex Inter causas ff. Mandati.

Notandum est secundo. Si Dominus qui Procuratorem sibi constituit, moriatur; gesta per hunc post illius mortem, quantumuis eam ignorarit; non valere. Est enim regula generalis: Quod mandatum re integra, soluitur morte mandantis; ex lege Mandatum, Cod. Mandati. Quia aliis citatis Thom. Sanchez de matrim. l. b. i. disp. 6. n. 9. bene monet pati exceptionem, cum mandatum fuerit ad alias causas: vt si quis alicui mandaret certam elemosinam largiri: atque re adhuc integra mandans decederet. Fautore enim cause pie, mandatum non censeretur expirare obitu mandantis; ideoque elemosina esset largienda. In confirmatione argumento a pari adfertur lex Si pater, in principio, ff. De manumissis vindicta: ex qua habetur, favore libertatis, mandatum non expirare mandantis morte.

Videretur dictis addendum aliquid de iis qui crimen admiserunt propter quod lex ipsorum bona addicit fisco: ac de iis qui non sunt soluendo. Sed de illis sufficere nobis possunt habita in preced. lib. 13. nu. 289. De his vero, habita in lib. 10. cap. 17. num. 238. & aliquot sequentibus, & in sequenti cap. 18. num. 251.

TRACTATUS II.

De mutuo.

VIA vsus primaria sedes est mutuum, sic vt iude auctores qui de illa agunt, pariter agant, de eo. Aliquot retulimus in preced. lib. 23. sub initium quarti capituli; In iure civili habetur de eo titulus, Cod. De rebus creditis. Ipsum autem considerabimus primo, secundum se, deinde, in ordine ad vsuram, ac postremo, in ordine ad causas, lucrum in eo factum excusantes ab vsura macula.

CAPVT X.

De mutuo secundum se.

SVMMARIVM.

164 Variamutui acceptio.

165 Definitio mutui cum explicatione singularium partium.

Valerij Par. III. Tom. 2.

- 166 Differentia mutui a ceteris contractibus ex diuersitate materiae.
- 167 Aliadifferentia ex diuersitate effectus.
- 168 Diuisio mutui in expressum & tacitum, seu palliatum.
- 169 Aliadiuisione eiusdem.
- 170 Vt mutuum sit licitum, quis illud dare, de quo dari, & cui dari debeat.
- 171 Cur item, & quomodo, quando, ac quo ordine, & vbi dari debeat.
- 172 Questio, an mutuum dare, sit in precepto.
- 173 Verba Christi Luca 6. Mutuum dare, continere preceptum: & quando id ipsum obliget.
- 174 Obligationes quae ex pari mutuantis oriuntur ex mutuo, & aliae quae ex parte mutuat. rry.
- 175 De actione quae oritur ex mutuo: cui & quando competat.
- 176 Priuilegia infirmitatis obligationem & actionem ex mutuo.
- 177 Quomodo accipiendum sit priuilegium non soluendi mutuum.
- 178 Quatenus Ecclesia vel ciuitas teneatur soluere mutuum sub nomine acceptum.
- 179 Si pecunia valeat creuerit edito Principis, mutuatam esse restituendam secundum illum, quem habet tempore solutionis.
- 180 Quomodo licitum sit mutuo dare pecuniam resisco, quam soluat in frumento.
- 181 Non est mutuum, dare vnam ovem, aut aliam eiusmodi rem vt postea similem & equal. m. recipias, nec dare pecuniam, vt eandem numero recipias.
- 182 Cum creuerit mensura vini, tritici, & aliorum similium, mutuum de eis factum, restituendum est in mensura, in qua fuit datum.
- 183 Si mutuum datum in vino, tritico, aut alia eiusmodi re, restituatur in pecunia; secundum cuius temporis, aut loci aestimationem facienda sit restitutio.
- 184 Opposita sententia de dubio, in qua mensura, pondere, & numero debeat mutuum restitui, quando pretium mutuum est.
- 185 Quid ea de re tenendum sit.
- 186 Licitum est vinum, aliamque eiusmodi rem quo tempore carior est, mutuo dare, restituendam in aequalenti valore.
- 187 Quatenus liceat, aut non liceat dato mutuo veteri frumento alia re eiusmodi pacisci vt restituatur nouum.
- 188 Quid sit tenendum de mutuatione pecuniae, cuius valor probabiliter creditur minuendus Principis, aut Reipublice statuto.

MUTUUM dupliciter sumitur, vno modo generaliter, vt cum de commodatione dicitur in lib. 4. Regum cap. 4. illis verbis, Vade, pete mutuo, id est, commodato, ab omnibus vicinis tuis vasa non pauca; vt & illis, in sequent. cap. 6. Et hoc ipsum mutuo, id est, commodato acceperam. Altero modo sumitur proprie, prout distinguitur a commodatione, & ab omnibus aliis contractibus: sicque adhuc dupliciter; vno modo, pro actione mutuandi, altero modo, pro obiecto eiusdem actionis, seu prote, quae apta est mutuo dari, vel quae mutuo datur: vt pecunia, vinum, frumentum, & aliae eiusmodi res quae dicuntur vsu consumptibiles, in hoc a ceteris differentes, quod vsus earum non distinguatur ab ipsarum consumptione, ceterarum vero distinguatur.

Ex qua differentia tres aliae sequuntur. Prima est; vt his posterioribus vti possumus, ipsis non consumptis: vt patet ex vsu agri, equi, domus, & aliarum similium rerum: non possumus vero illis prioribus, vt patet ex vsu vini, olei, tritici, & aliarum huiusmodi, ac etiam pecuniae, cuius consumptio consistit in alienatione: itaut ipsam consumi vsu, sit illius dominium transferri in alium. Secunda differentia, vt posteriorum vsus possit transferri in alium sine dominij translatione: qui enim alicui dat equum vtendum, non facit illum eo ipso equi dominum: priorum vero vsus nequeat transferri in alium, quin simul transferatur earum dominium: itaut quicumque alicui vinum dat vtendum, eundem faciat vini dominum. Tertia differentia est, quod vsus rerum prioris modi, nullam habeat